

УДК 633.11:631.527

Холод С. М., науковий співробітник

Ільчов О. Г., молодший науковий співробітник

Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН

e-mail: svitlanakholod77@ukr.net

МІНЛИВІСТЬ ВИСОТИ РОСЛИН СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОГОДНІХ УМОВ РОКУ

Висота рослин виконує важливі господарсько-біологічні функції в онтогенезі рослин і має тісний зв'язок з іншими ознаками і властивостями, у першу чергу, зі стійкістю до вилягання, засвоєваністю основних елементів поживи, продуктивністю і якістю продукції. Висота рослин пшениці має генетичну основу і високу спадковість, однак агрокліматичні фактори середовища також впливають на формування цієї ознаки у конкретного сорту. Від висоти та анатомічних властивостей стебла залежить стійкість рослин до вилягання. В зв'язку з цим актуальне значення має стійкість до вилягання, яка в значній мірі залежить від висоти рослин. З метою збагачення вихідного матеріалу для селекції пшениці м'якої (*Triticum aestivum* L.) озимої на стійкість до вилягання досліджувались сорти різного географічного походження з України, Австрії, Канади, Хорватії, Словаччини, Швеції, Німеччини, Нідерландів та Білорусії. Польові та лабораторні дослідження проводили в колекційному розсаднику відділу зернових культур Устимівської дослідної станції рослинництва Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва НААН України протягом 2020–2022 рр.

Весняно-літній (квітень–липень) період вегетації пшениці м'якої озимої у 2021 році характеризувався як недостатньо зволожений та надмірно теплий. Спостерігалась весняно-літня ґрунтово-повітряна засуха, що спричинила скорочення тривалості вегетації рослин. Погодні умови 2022 р. у період вегетації пшени-

ці м'якої озимої були сприятливими для росту і розвитку рослин. Висота рослин є генетично обумовленою ознакою, що значною мірою залежить як від особливостей сорту так і від агрокліматичних факторів середовища що також впливають на формування цієї ознаки у конкретного сорту. Висота різних сортів за роки вивчення в середньому становила від 86,7 до 122,3 см, розмах варіювання становив 35,5 см, варіабельність показника – низька (коефіцієнт варіації – 7,6%). За висотою рослин за три роки більш високим були сорти 'Грація білоцерківська' (124 см у 2021 р. та 120,5 см у 2020 р.), 'Кесарія польська' (115 і 114,5 см відповідно), 'Полісянка' (116 і 117 см), 'Райгородка' (112 і 117 см), 'Диво донецьке' (108 і 110 см), 'Зорепад білоцерківський' (110 і 120 см), 'Січ' (UKR) (110 і 112 см відповідно за роками). У 2020 р. достовірно нижчими, що важливо, за висотою були 'Діжон' (86,5 см) (UKR) та 'Lorena' (83 см) (HRV). У сорту 'Matrix' (DEU) висота рослини була нижче стандарту 'Подольська' в усі роки вивчення (87 см і 88 см відповідно), що є важливо в селекції на стійкість до вилягання. Найбільше зниження висоти рослин в посушливий рік спостерігається у середньорослій та високорослій групах, менше – у напівкарликовій та низькорослій. Отже, у селекційному процесі оцінку стійкості до вилягання слід проводити в роки з достатнім волого забезпеченням, яке сприяє диференціації сортів пшениці м'якої озимої за цією ознакою.

УДК 578.85/86

Цвігун В. О., кандидат біологічних наук, зав. лаб. екології вірусів та біобезпеки ім. акад. А. Л. Бойка

Мазур С. О., кандидат с.-г. наук, вчений секретар

Сус Н. П., науковий співробітник, лаб. екології мікроорганізмів

Боцула О. І., кандидат економічних наук, зав. відділу агроєкології і біобезпеки

Дворецька О. М., науковий співробітник лабораторії екологічного оцінювання агроєкосистем

Інститут агроєкології і природокористування НААН

e-mail: vika-natcevich@ukr.net

МОНІТОРИНГ ПОСІВІВ СОНЯШНИКУ НА НАЯВНІСТЬ ВІРУСНИХ ІНФЕКЦІЙ В УКРАЇНІ

Соняшник (*Helianthus annuus*) – основна олійна культура сучасного світового землеробства, попит і рентабельність якої зумовило значне розширення посівних площ та інтенсифікацію технологій вирощування. Лише за останнє десятиліття площі під цією культурою зросли на понад 30% – із 4,417 млн га у 2010 році до 6,509 млн га у 2021-му, виробництво насіння соняшнику на сьогодні в Україні складає 10–

12 млн т, а соняшникової олії – 4,9-5,5 млн т. Наша держава експортує олію і шрот у майже 90 країн світу і залишається лідером у цьому секторі економіки, оскільки 55% світового експорту соняшникової олії належить Україні. Проте масове вирощування соняшнику, що спостерігається нині, разом з недотриманням технологій вирощування та перехід до неспеціалізованих короткочастотних сівозмін, при-